

Streszczenie

Przedmiotem badań w prezentowanej rozprawie doktorskiej jest wiktoriańska wizja naukowca, którego umysł opanowany jest przez szaleństwo i żądzę władzy. W świetle zagadnień ekokrytycznych i studiów nad zwierzętami analizie poddane zostały postawy pięciu naukowców, przedstawionych przez Herberta George'a Wellsa w *Niewidzialnym człowieku* (1897), *Wyspie doktora Moreau* (1896), *Wehikule czasu* (1895) oraz *Pierwszych ludziach na księżycu* (1901).

W rozdziale drugim ocenie poddana zostaje postawa Griffina, głównego bohatera *Niewidzialnego człowieka*. Za sprawą swojej monstrualności sieje on postrach wśród mieszkańców miejscowości, w której się pojawia. Griffin pragnie doświadczyć stanu niewidzialności, który w kontekście naukowym nie jest osiągalny dla człowieka. Niewidzialność jest interpretowana jako element kulturowy, społeczny oraz psychologiczny. Opracowana przez niego substancja pozwala mu zjednoczyć się z niewidzialną sferą natury. Dzięki niej zyskuje on możliwość manipulowania otoczeniem. Jego transformacja umysłowo-cieleśna jest nieodwracalna, co z kolei ściągą na niego zagładę.

W trzecim rozdziale rozważania skupiają się na postaci doktora Moreau z *Wyspy doktora Moreau*. Wiwisekcja praktykowana przez bohatera ma na celu upodobnienie zwierząt do istot ludzkich. Moreau wykorzystuje zwierzęta jako materiał do stworzenia nowych gatunków. Jego postawa odzwierciedla ówczesny stosunek społeczny do zwierząt, które traktowane były przedmiotowo, co uwidacznia się między innymi podczas ich hodowli. Moreau z premedytacją niszczy ciało zwierzęce, okazując swój brak szacunku wobec życia. Jego eksperymenty przynoszą krótkotrwałe efekty, ponieważ nie są poparte założeniami ówczesnych nauk genetycznych. Ich niepowodzenie skutkuje odbudową pastoralnego ładu i

odzyskaniem spokoju przez zwierzęta żyjące na wyspie. Rezultatem eksperymentu jest jego własna śmierć, ponieważ wiwisekcji poddane zostaje jego własne ciało. Akty dokonują zwierzęta, czyli jego byli pacjenci.

Rozdział czwarty analizuje postawy Podróżnika w Czasie, bohatera *Wehikulu czasu*. Wells zwraca naszą uwagę na ekonomiczny aspekt zarządzania czasem i jego społeczne konsekwencje. Podróżnik w Czasie odkrywa, że zależność od technologii może zostać ograniczona poprzez organiczny styl życia. Konstruuje on maszynę podróżującą w czasie i na zawsze opuszcza dziwnastowieczny świat. Jego postawa wskazuje na fakt, że wybiera on życie w symbiozie z naturą. Zapomina jednak, że to dzięki technologii miał on możliwość dokonania swojego wyboru. Świat, który wybiera, jest pastoralny. Maszyny stanowią w nim artefakty.

Dopełnienie tej grupy stanowią Bedford i Cavor, bohaterowie *Pierwszych ludzi na księżycu*, których postawy zostały przedstawione w ostatnim rozdziale dysertacji. Jako pierwsi w historii ludzkości, wybierają się oni w podróż na księżyc. Wells prezentuje ich jako dwie sprzeczne osobowości. Cavor jest naukowcem pochłoniętym swoją pracą naukową, czyli badaniem kosmosu. Jest wyedukowanym i szanowanym profesjonalistą, który oddaje się naukowej pasji. Nauka jest dla niego pracą dla dobra ludzkości. Bedford jest upadłym biznesmenem, który za wszelką cenę stara się wzbogacić. Nie posiada on żadnej wiedzy naukowej w zakresie badań nad kosmosem. Podróż w kosmos jest dla niego kolejną formą rozrywki.

Badania prowadzone przez wspomnianych bohaterów są innowacyjne i niebezpieczne. Ich skutkiem ubocznym są nieznanie nauce właściwości, które rozwijają, i które zmieniają tych naukowców w monstra. W rezultacie muszą się oni zmierzyć z odrzuceniem społecznym, wykluczeniem ze sfery naturalnej, a nawet muszą ulec samozniszczeniu.